

MOHAMAD RODZI ABD RAZAK

PEMBINAAN NEGARA BANGSA MALAYSIA: PERANAN PENDIDIKAN SEJARAH DAN DASAR PENDIDIKAN KEBANGSAAN

Artikel ini bermatlamat meneliti kepentingan sejarah dan matapelajaran sejarah sebagai mekanisme pengukuhan negara bangsa Malaysia di samping menjayakan matlamat Dasar Pendidikan Kebangsaan. Selepas 52 tahun mencapai kemerdekaan, masalah pembinaan negara bangsa Malaysia masih dan tampak akan berterusan. Persoalan-persoalan yang sensitif dan menggugat sentimen masyarakat berbilang bangsa diungkapkan kembali secara berleluasa oleh individu dan pihak tertentu. Demi memperjuangkan kepentingan kaum masing-masing, isu-isu yang melibatkan hak keistimewaan, persoalan ketuanan, serta peranan mahupun sumbangan ditimbulkan bagi memperlihatkan kerelevanan tersebut. Dalam pada itu, timbul pertikaian terhadap sukatan matapelajaran Sejarah yang di ajar di peringkat sekolah. Permasalahan ini timbul akibat dari kegagalan membentuk semangat nasionalisme dan patriotisme yang jitu dikalangan warganegara Malaysia. Soalnya, mengapakah ia masih berlaku? Bidang pendidikan sebagai sektor yang seharusnya berperanan sebagai agen perubahan kelihatan tidak berupaya menjana mentaliti dan persepsi masyarakat berbilang kaum terhadap hasrat membentuk sebuah negarabangsa sepunya. Kekangan sukatan matapelajaran, kelemahan kaedah pengajaran dan pembelajaran serta tumpuan keterlaluan terhadap peperiksaan dikenalpasti sebagai penyumbang kepada kesinambungan permasalahan ini.

Katakunci: Pendidikan, Negara Bangsa, Nasionalisme

This article aims to examine the importance of history and history subject as a tool for strengthening the nation-building process and attaining the objectives of the national education policy. After 52 years of independence, the question of nation-building still continues unabated. Certain groups and individuals continue to question many issues that were deemed sensitive in this multi-ethnic society, including the special rights, the Malay supremacy, as well as the roles and contributions of particular ethnic groups to the country. At the same time, there are also disputes over the history syllabus in schools. All these problems occurred as a result of the country's failure in cultivating nationalism and patriotism among the people. The question is: why has this continued to happen? The education sector as an agent of change has seemed to be incapable of promoting nation-building. This article argues that such an enduring problem is attributable to at least three major factors, namely a narrow syllabus band, a flawed teaching and learning method, as well as an over-emphasis on examination.

Keywords: Education, Nation-Building, Nationalisme

Pengenalan

Pembinaan negara bangsa merupakan matlamat utama sesebuah negara dan boleh dianggap sebagai kemuncak kejayaan bagi sesebuah negara, pentadbiran serta penduduknya. Merujuk kepada Malaysia, proses awal pembinaan negara bangsa lebih tertumpu kepada keperluan politik. Usaha-usaha secara intensif bagi mencapai matlamat mula dilaksanakan selepas peristiwa 13 Mei 1969 khususnya menerusi rancangan Dasar Ekonomi Baru (DEB). Matlamat yang lebih jelas pula hanya muncul ekoran pengenalan Wawasan 2020 oleh Tun Dr. Mahathir Mohamed pada tahun 1991. Wawasan yang menekankan terhadap keperluan wujudnya bangsa Malaysia yang mantap mula diberikan perhatian yang lebih serius oleh pelbagai pihak. Pembinaan negara bangsa Malaysia berdasarkan acuan sendiri harus dilaksanakan melalui pelbagai saluran. Salah satu dari saluran terpenting ialah pendidikan memandangkan bidang ini berperanan sebagai wahana utama membentuk perpaduan masyarakat dan seterusnya mencorakkan pembentukan negara bangsa. Sehubungan itu, pendidikan sejarah (khususnya matapelajaran sejarah) seharusnya memainkan peranan penting sebagai mekanisme bagi mencapai matlamat tersebut. Memang tidak dapat dinafikan, sejarah ibarat guru kepada seluruh manusia untuk memahami, mempelajari dan mengambil iktibar dari kejadian masa lampau. Tanpa sejarah, manusia akan hilang pedoman ibarat kapal tanpa nakhoda di tengah-tengah lautan maha luas. Sejarah juga membolehkan kita bersifat yakin pada diri sendiri serta berbangga terhadap bangsa dan negara. R.G Collingwood misalnya mengangkat kepentingan sejarah sebagai hakikat kepada kesinambungan sesebuah masyarakat dan ia diperlukan sebagai panduan bagi memastikan perjalanan masa depan menjadi lebih terarah. Ringkasnya, sejarah berperanan menjadikan seseorang itu berfikir secara sedar tanpa melibatkan unsur-unsur yang melampau dari batas sebenarnya. Justeru, artikel ini akan memperlihatkan kepentingan sejarah khususnya matapelajaran sejarah sebagai mekanisme penting dalam proses pembinaan negara bangsa Malaysia. Pendidikan pula akan dilihat sebagai alat bagi mencapai tujuan tersebut khususnya melalui tinjauan terhadap perkembangan Dasar Pendidikan Negara. Pada tahap akhirnya, makalah ini akan menilai sejauhmana keberkesanan kedua-dua elemen berkenaan serta beberapa saranan bagi memantapkan usaha membina negara bangsa Malaysia melalui saluran pendidikan.

Persoalan Tentang Negara Bangsa

Kenichi Ohmae menyifatkan abad ke 20 dan awal abad ke 21 sebagai era berakhirnya negara bangsa. Lanjutan itu, beliau menekankan kepada pembentukan dunia tanpa sempadan yang ditunjangi oleh aliran kecanggihan berasaskan teknologi maklumat. Bagi beliau juga, keunggulan negara bangsa telah roboh dan tercabar akibat beberapa elemen kuasa baru iaitu industri, pelaburan, pengguna dan maklumat. Sebagai ganti negara bangsa, Ohmae mengungkapkan kepentingan *region state* (negara wilayah)

yang berperanan sebagai pusat hubungan dengan dunia global.¹ Walaupun begitu, melampaui abad ke 21 ini, persoalan pembinaan negara bangsa masih berlegar dalam perbahasan dikalangan pelbagai pihak khususnya para sarjana. Dalam pada itu, kerajaan dan kepimpinan negara-negara tertentu masih berusaha untuk membentuk sebuah negara bangsa yang ideal bagi sempadan geo-politik masing-masing.

Malaysia tidak terkecuali dalam usaha tersebut dan masih bergelut untuk membentuk sebuah negara bangsa yang sempurna bagi negara ini. Walaupun pelbagai usaha dilakukan oleh kerajaan dan pemimpin namun unsur-unsur penghalang yang kebanyakannya berakar umbikan sentimen perkauman masih mengepompongi sebahagian rakyat negara ini termasuklah pemimpin-pemimpin politik yang sepatutnya berperanan sebagai *role model* bagi mencapai matlamat tersebut. 1 Malaysia umpamanya, merupakan agenda terbaru pemerintah di bawah kepimpinan Dato' Seri Najib Tun Abd Razak untuk membentuk sebuah negara yang dikongsi bersama atau dianggap sepunya bagi seluruh rakyat negara ini. Soalnya, apakah matlamat tersebut mampu dicapai? Atau mungkinkah ia mengulangi dasar-dasar atau program terdahulu yang tersimpan di kotak sejarah sebagai *retorik*? Persoalan juga timbul, mengapakah Malaysia yang menjangkau usia kemerdekaan selama 52 tahun masih tercari-cari identiti untuk membentuk negara dan bangsanya sendiri? Pelbagai alasan dikemukakan dari aneka sudut pandangan dan keilmuan bagi mewajarkan kegagalan tersebut.

Sekadar mengambil beberapa contoh, antara isu panas yang timbul termasuklah tindakan sebahagian pemimpin-pemimpin politik yang memainkan sentimen perkauman bagi meraih populariti dan simpati.² Nilai-nilai yang dianggap sensitif seperti ketuanan Melayu dan hak keistimewaan pribumi juga turut dibangkitkan oleh segelintir pihak yang buta sejarah. Dalam pada itu pengelompokan masyarakat mengikut kaum termasuk generasi muda khususnya bakal pemimpin, pentadbir dan golongan kelas pertengahan masih terus berlaku termasuk di institusi pengajian tinggi bertunjangkan kebangsaan. Akhbar New Straits Times bertarikh 11 April 2009 umpamanya melontarkan persoalan terhadap sukatan matapelajaran sejarah yang diajarkan di sekolah-sekolah.³ Seorang sarjana Bahasa Melayu berketurunan Cina pula mengeluarkan kenyataan keras yang menganggap perpaduan kaum di Malaysia hanya sekadar retorik. Beliau menganggap faktor politik khususnya pembentukan parti berasaskan kaum menjadi punca kecurigaan antara kaum di Malaysia.⁴ Beberapa

¹ Untuk keterangan lanjut sila rujuk Kenichi Ohmae, *The End of The Nation State : The Rise of Regional Economics*, The Free Press, New York, 1995.

² Pada tahun 2008 umpamanya, timbul kontroversi berkaitan dengan istilah PENUMPANG yang dikemukakan oleh Ahmad Ismail pemimpin UMNO dari Pulau Pinang. Ia disuarakan dalam kempen pilihanraya kecil Permatang Pauh pada 25 Ogos 2008 yang turut dihadiri oleh Datuk Seri Najib Tun Razak. Isu ini menimbulkan kemarahan masyarakat Cina tambahan pula apabila Tun Abdullah Ahmad Badawi mengatakan yang beliau akan menasihati Ahmad untuk tidak mengulanginya dan dalam kempen apa saja boleh berlaku. Perdebatan berlanjutan hingga melibatkan aduan kepada pihak polis malah Perlembagaan Malaysia (berkaitan status kerakyatan) juga diungkitkan. Kemudiannya, dibangkitkan pula isu berkaitan asal usul mantan Perdana Menteri Tun Dr. Mahathir Mohamed dan mantan Menteri Besar Selangor, Dato' Seri Mohd Khir Toyo.

³ Rujuk persoalan yang dibangkitkan berhubung sukatan matapelajaran diperingkat sekolah menengah dalam akhbar New Straits Times bertarikh 11 April 2009.

⁴ Pandangan ini dikemukakan oleh Prof. Dr. Teo Kok Seong dalam wawancara dengan akhbar Mingguan Malaysia bertarikh 6 September 2009. Beliau antara lain menegaskan : “ *Apa yang berlaku*

gambaran ringkas itu memperlihatkan betapa negara ini masih menghadapi laluan berliku bagi mencapai matlamat pembentukan sebuah negara bangsa. Perkembangan tersebut juga sebenarnya merupakan satu cabaran bagi segenap lapisan masyarakat negara ini dalam membentuk sebuah negara yang dianggap sempurna. Memetik pandangan Abdul Rahman Embong :

“Ditinjau dari segi sejarah, bangsa Malaysia adalah satu konsep baru bagi rakyat berbilang kaum di negara ini... Apabila Malaya diisytiharkan merdeka pada 31 Ogos 1957, yang dilahirkan ialah sebuah negara, bukan bangsa. Begitu juga, apabila Malaysia terbentuk pada 1963, yang kita miliki hanyalah negara Malaysia, sedangkan bangsa Malaysia yang utuh dan bersatu padu masih jauh daripada terwujud.”⁵

Jika disorot kembali, Dr. Mahathir telah mencetuskan kepentingan pembinaan bangsa Malaysia melalui Wawasan 2020 pada tahun 1991. Cabaran pertama yang ditonjolkan dalam gagasan tersebut dengan jelas meletakkan matlamat berkenaan :

“Mewujudkan bangsa Malaysia yang bersatupadu yang mempunyai matlamat yang serupa dan dikongsi bersama, berintegrasi di peringkat Wilayah dan antara kaum berasaskan persamaan hak dan keadilan”

(Wawasan 2020, Lihat Cabaran Pertama)

Melampaui abad ke 21, matlamat tersebut masih disuarakan oleh pemimpin selepasnya. Tun Abdullah Ahmad Badawi pernah menekankan kepentingan perkongsian sebuah negara dan menekankan semangat kecintaan kepada negara. Menurut beliau :

“Kejayaan Malaysia telah dibina atas usaha bersama. Negara Malaysia akan terus dibangunkan secara bersama dalam semangat yang tidak membenarkan berlakunya tafsiran sempit dari segi identiti warga, tidak membenarkan berlakunya amalan ekstremisme agama, tidak mengizinkan berlaku ketidakadilan di kalangan warga dan tidak mengizinkan tercetusnya sebarang kebimbangan terhadap jaminan masa hadapan mana-mana warga. Bumi dan langit Malaysia adalah tempat bertapak, tempat berteduh setiap warga Malaysia, Bumi dan langit Malaysia menjanjikan tapak kukuh dan langit cerah untuk setiap warga dapat hidup bersatu penuh muafakat.”⁶

Perdana Menteri Datuk Seri Najib Tun Razak dalam perutusan hari kebangsaan negara ke 52 (2009) pula menekankan kepada usaha merapatkan hubungan rakyat berbilang

sekarang adalah disebabkan ahli politik melakukan sesuatu tindakan atas sebab survival politik. Saya fikir mereka harus melihat risiko kerana rakyat melihat dan mendengar apa yang mereka kata”

⁵ Abdul Rahman Embong, *Negara-Bangsa : Proses dan Perbahasan*, Penerbit UKM, Bangi, 2000. hlm. 26

⁶ Ucapan Tun Abdullah Ahmad Badawi sempena ulangtahun Kemerdekaan Malaysia ke 50 pada 31 Ogos 2007.

kaum di Malaysia dengan meruntuhkan tembok pemisah yang masih wujud. Menurut beliau :

“... lipatan sejarah dunia yang sarat dengan catatan bahawa kejayaan yang tidak diurus dengan baik akan berakhir dengan kegagalan.”

(*Malaysiakini : 31 Ogos 2009*)

Bagi mengukuhkan kenyataan tersebut beliau turut mengingatkan generasi muda Malaysia khususnya supaya menghargai sejarah negara terutamanya dalam aspek yang melibatkan kerjasama antara kaum. Mempertegas hal tersebut, beliau menyatakan :

“...kejayaan dan kemakmuran Malaysia sepanjang ini tumbuh dan berkembang hasil sumbangan serta dokongan semua kaum, semua penganut kepercayaan, semua lapisan masyarakat, di desa mahupun di kota, yang berada mahupun tidak, tua atau muda.”

(*Malaysiakini : 31 Ogos 2009*)

Pandangan yang senada namun didasari latar masa yang berbeza itu merupakan satu gambaran umum terhadap keperluan bagi Malaysia dalam proses pembentukan negara bangsa. Walaupun bangsa Malaysia dianggap masih jauh dari jangkauan namun usaha-usaha bagi mencapai matlamat tersebut sewajarnya dilaksanakan secara konsisten khususnya melalui pendidikan.

Kepentingan Sejarah Dan Pendidikan Sejarah

Dalam konteks pembinaan negara bangsa, kepentingan sejarah sebagai mekanisme utama telah disuarakan sejak sekian lama oleh pelbagai pihak. Wang Gung Wu umpamanya mengangkat martabat sejarah dari sudut kepentingan mengingat masa lalu khususnya dalam membentuk keperibadian sesuatu kumpulan, puak atau masyarakat.⁷ Menurut Sartono Kartodirdjo pula, pendidikan sejarah berperanan sebagai alat didaktik khususnya sebagai tunjang pendidikan nasional. Dalam hal ini, pengetahuan sejarah khususnya sejarah nasional akan membolehkan sesuatu bangsa terutamanya generasi muda menjadi lebih prihatin terhadap bangsa dan pembangunan negaranya.⁸ Dengan keprihatinan terhadap sejarah secara tidak langsung membolehkan seseorang itu menunaikan tanggungjawabnya sebagai seorang warganegara. Dengan sifatnya sebagai alat memahami masa lalu serta fungsinya sebagai pedoman, pengajaran dan panduan membolehkan sejarah diberikan tempat istimewa dalam sistem pendidikan sesebuah negara. Di Malaysia, ia juga bukanlah satu persoalan baru di negara ini. Sejak kemerdekaan hingga kini isu sejarah dan peranannya dalam pembinaan negara bangsa terus dibahas dan dinobatkan sebagai agenda utama negara. Sekadar memetik beberapa pandangan, isu ini jelas menjadi agenda utama negara khususnya sejak peristiwa 13 Mei 1969. Bekas Menteri Dalam Negeri Malaysia 1980, Tan Sri Muhammad Ghazali Shafie dalam ucapan perasmian persidangan

⁷ Wang Gungwu, *The Use of History*, Paper in International Studies. Southeast Asia Series, Athens Ohio, Center for International Studies, Ohio University, hlm. 2.

⁸ Sartono Kartodirdjo, *Pendekatan Ilmu Sosial dalam Metodologi Sejarah*, Pt. Gramedia Pustaka Utama, Jakarta, 1992, hlm. 258.

International Association of Historians of Asia (IAHA) 1980 mengungkapkan kepentingan tersebut. Menurut beliau :

“Every person, society or nation has a past which has moulded his or its present stature and together the past and the present mould his future. But the choice of his future image depends on his present beliefs of his history, of what he reckons he is and what he believes others believe of him”.

(*Ghazali Shafie, 1980 : 3*)

Tegas beliau juga :

“When people have lost their confidence and faith in their history because of oversimplistic historicism or intense subjectivism or for whatever reasons then story become wearisome and its study irrelevant”.

(*Ghazali Shafie, 1980 : 18*)

Tun Dr. Mahathir Mohamad dalam ucapan Hari Kemerdekaan Malaysia 1997 turut mengangkat kepentingan sejarah. Beliau antara lain mengungkapkan :

“Selain daripada menanam semangat cintakan negara di kalangan rakyat, Hari Kebangsaan mengingatkan kita kepada sejarah perjuangan kemerdekaan negara kita. Dengan mengetahui sejarah negara sendiri. Kita boleh merancang masa depan negara kita dengan baik dan berkesan.”

(*Berita Harian : 30 Ogos 1997*)

Memang tidak dapat dinafikan bahawa sejarah merupakan tunjang bagi mengukuhkan kesinambungan pembinaan sebuah negara. Bagi melengkapkan proses tersebut, saluran terbaik merealisasikan ia ialah melalui pendidikan khususnya pendidikan sejarah yang merupakan teras penting dalam dasar pendidikan. Ia juga merupakan satu keperluan dalam proses pemantapan kewarganegaraan bagi membolehkan sesebuah sejarah bukan sahaja dihargai dan dihayati malah elemen penting lain ialah sebagai suatu pengajaran, pedomam ataupun asas perencanaan. Melalui sejarah, pengalaman masa lampau merupakan satu rujukan terbaik bagi generasi masa kini dan akan datang membentuk sebuah negara bangsa.

Di Malaysia, matapelajaran sejarah diajar sejak pentadbiran British⁹ namun ia tidak bersifat matapelajaran induk selaras dengan dasar pendidikan British yang membiarkan sistem persekolahan berkembang mengikut aliran berasaskan kaum sehingga mencetuskan kelas berbeza di kalangan penduduk Tanah Melayu. Sedikit perubahan terhadap pendidikan sejarah di Tanah Melayu hanya berlaku pada 1918

⁹ Usaha merangka satu dasar pendidikan kebangsaan bermula sejak pembentukan Jawatankuasa Perhubungan Kaum (CLC) pada 1949. CLC yang dianggotai wakil pelbagai kaum termasuk UMNO dan MCA bertujuan mengurangkan konflik antara kaum disamping menentukan hala tuju negara. Untuk keterangan lanjut sila rujuk : Oong Hak Ching, Dari Penyata Barnes ke Akta Pendidikan 1995 : Menilai Semula Lakaran Sejarah Perkembangan Dasar Pendidikan Kebangsaan Malaysia, dalam *Sejarah, Bahasa dan sastera dalam Pembinaan Negara Bangsa*, FSKK UKM, Bangi, 1998, hlm. 42.

susulan pengenalan matapelajaran Tawarikh di peringkat sekolah dan maktab.¹⁰ Berakhirnya Perang Dunia Kedua dan penubuhan Jabatan Sejarah Universiti Malaya pada 1949 memberikan nafas baru kepada pendidikan sejarah di Malaysia. Melaluinya, penyelidikan dan penulisan ilmiah menjadi agenda utama yang secara tidak langsung memperluaskan ufuk pengkajian dan pengetahuan tentang sejarah negara. Selepas negara mencapai kemerdekaan sehingga kini, pendidikan Sejarah yang dirangka memberikan tumpuan kepada pembinaan dan penyatuan bangsa Malaysia. Matlamat ini menekankan proses pembinaan generasi baru Malaysia yang bersatu padu dan berpengetahuan khususnya melalui elemen bahasa dan kekuatan budaya bangsa. Sekolah pula berperanan sebagai institusi penting bagi mencapai matlamat tersebut melalui proses pengajaran dan pembelajaran.

Matlamat ini tidak mustahil dicapai jika semua rakyat Malaysia mempunyai kesedaran, menghayati sejarah, menyedari kedudukan diri dan menjadikan pendidikan sejarah sebagai alat terpenting bagi mencapai matlamat tersebut. Akta Pendidikan 1995 umpamanya menekankan kepentingan ilmu sebagai penentu utama arah tujuan negara dan penyelamat bangsa. Akta yang sama turut menegaskan peri penting Dasar Pendidikan Kebangsaan yang akan diterapkan melalui sistem pendidikan kebangsaan bagi memenuhi keperluan negara serta memupuk perpaduan negara dalam pelbagai bidang melalui sektor pendidikan.

Bagi sebuah negara berbilang kaum seperti Malaysia, integrasi nasional merupakan persoalan yang sangat rumit dan menyukarkan proses pembinaan negara bangsa. Dasar Pendidikan Kebangsaan menggariskan matapelajaran sejarah sebagai alat utama bagi merealisasikan matlamat tersebut. Penekanan pendidikan sejarah tertumpu terhadap kesedaran sejarah, toleransi dan kepekaan masyarakat untuk berkongsi tanggungjawab terhadap masa depan negara. Matlamat tersebut digariskan dengan jelas dalam sukatan matapelajaran sejarah peringkat menengah sebagaimana yang digambarkan dalam petikan-petikan berikut :

“Matapelajaran sejarah bertujuan untuk memupuk dan memperkukuh semangat setia negara dan jatidiri sebagai warganegara Malaysia dan wargadunia. Melalui pengetahuan dan penghayatan sejarah tanahair dan sejarah negara luar yang berkaitan, murid dapat memahami keadaan masyarakat dan negara serta hubungannya dengan sejarah luar.”¹¹

“Matlamat pendidikan sejarah adalah untuk memupuk semangat setia negara dan perasaan bangga sebagai rakyat Malaysia. Melalui pengetahuan dan penghayatan sejarah tanah air pelajar-pelajar akan dapat memahami keadaan masyarakat dan negara dalam mewujudkan semangat perpaduan dan kekitaan terhadap masyarakat dan negara sebagai satu unit tunggal...”¹²

¹⁰ Perubahan ini berlaku hasil peranan yang dimainkan oleh Abdul Hadi Haji Hassan. Terbitnya buku berjudul *Sejarah Alam Melayu* juga membolehkan pelajar-pelajar memahami latar sejarah negara namun ia tidak dilaksanakan di sekolah aliran Inggeris.

¹¹ Huraian Sukatan Pelajaran KBSM, Sejarah Tingkatan 4, Pusat Perkembangan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia, April 2002, hlm. 2.

¹² Huraian Sukatan Pelajaran KBSM, Sejarah Tingkatan 3, Pusat Perkembangan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia, 1989, hlm. xi.

“ Di negara kita, pada asasnya tujuan pendidikan sejarah adalah untuk memupuk semangat setianegara, cintakan watan dan perasaan bangga sebagai rakyat Malaysia melalui pengetahuan dan penghayatan sejarah tanah air.”¹³

Melalui objektif tersebut, generasi pewaris negara diharapkan dapat memahami keadaan masyarakat dan negara khususnya dalam usaha memupuk semangat kekitaan, perpaduan dan seterusnya menjadi negara ini sebagai hak bersama.

Selaras dengan pembentukan wawasan negara bangsa, pendidikan berperanan sebagai alat sosialisasi politik bagi membina kesedaran baru dan membangkitkan imej baru negara Malaysia sebagai sebuah negarabangsa.¹⁴ Sejarah boleh digunakan sebagai asas pembinaan bangsa melalui proses-proses membentuk kesinambungan, perpaduan, negara bangsa, mengorak perubahan sosial, ekonomi bangsa dan negara serta sumber inspirasi. Proses kesinambungan ini dapat diperolehi melalui sejarah serta membolehkan pembinaan negara bangsa dicapai hasil penelitian terhadap kewujudan atau pembentukan masyarakat.

Pendidikan sejarah juga berperanan sebagai alat penting bagi memupuk perpaduan bangsa dan membina masyarakat yang bersatu padu. Gagasan negarabangsa Malaysia merupakan usaha menjadikan diri sebagai rakyat Malaysia yang berkongsi negara dan impian yang serupa. Menurut Tun Dr. Mahathir Mohamed :

“Pembentukan bangsa atau ‘nation building’ melibatkan satu proses yang lama dan tidak boleh dicapai dalam jangka waktu dua atau tiga puluh tahun sahaja. Perpaduan yang wujud sekarang perlu dipertingkatkan lagi ke tahap yang lebih mantap dan kukuh supaya mampu menghadapi berbagai-bagai tekanan dan cabaran tanpa mudah tergugat.”¹⁵

Unsur penting dalam pengajaran sejarah turut meliputi pembinaan semangat kebangsaan. Bagi negara seperti Malaysia, semangat tersebut amat diperlukan untuk mencapai hasrat satu negara dan impian yang serupa bagi rakyat Malaysia. Patriotisme merupakan elemen utama dalam pendidikan sejarah yang bertujuan membina kesedaran dan mengukuhkan semangat perjuangan dan cintakan bangsa dan negara. Elemen tersebut bermatlamat melahirkan anggota masyarakat yang bertanggungjawab, sedia berbakti dan sanggup berkorban untuk kepentingan negara. Hal ini pernah diutarakan oleh Tun Dr. Mahathir. Menurut beliau :

“ Kalau semangat patriotisme sudah tidak ada dikalangan belia, kita bimbang apabila generasi muda dewasa kelak, mereka sudah tidak sayang pada bangsa

¹³ Wan Mohd Zahid Mohd Noordin, Pendidikan Sejarah di Sekolah Rendah dan Menengah (KBSR/KBSM) : Objektif dan Pencapaian, dalam *Sejarah Dalam Pendidikan*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur, 1992, hlm. 22.

¹⁴ Abdul Rahim bin Abd Rashid, *Pendidikan sejarah Falsafah, Teori dan Amalan*, Utusan Publications & Distributors Sdn Bhd, Kuala Lumpur, 1999, hlm. 5

¹⁵ Hajah Ainon bt Hj Kuntom, Perpaduan dan integrasi nasional dlm *Seminar Kebangsaan Penghayatan dan Pengukuhan Kemerdekaan Malaysia*, 11-13 September, 2000.

dan negara sendiri. Dengan itu amat mudah bagi orang asing untuk menghasut mereka dan akan bersubahat untuk menghapuskan kebebasan negara kita “.¹⁶

Sejarah juga boleh dijadikan asas rujukan penting bagi membina aspirasi baru untuk membangunkan maruah, martabat dan kewibawaan sesuatu bangsa. Pendidikan sejarah juga dapat memainkan peranan dalam pembinaan negara bangsa apabila dapat mencetuskan inspirasi melalui tema-tema yang terdapat dalam sukatan kandungan matapelajaran tersebut. Melalui pendidikan sejarah juga, nilai kesetiaan dapat dipupuk dan ditanamkan sebagai satu nilai hidup yang penting bagi membina dan meningkatkan komitmen generasi muda kepada negara dan bangsa. Nilai kesetiaan ini akan dapat mengukuhkan ketahanan negara dan mendorong semangat ingin berkorban dan berbakti kepada bangsa dan negara. Pendidikan sejarah juga berfungsi menerapkan nilai kewarganegaraan dan membentuk generasi muda menjadi warganegara yang berguna kepada bangsa dan negara. Nilai kewarganegaraan ini meliputi kebanggaan sebagai rakyat Malaysia, bersemangat setia negara, bersemangat kekitaan, berdisiplin, berusaha dan produktif. Ringkasnya, pendidikan sejarah merupakan proses mendidik melalui kaedah dan proses pembinaan sejarah sebagai satu disiplin ilmu melalui alat, prosedur dan kaedah tertentu. Seterusnya ilmu ini akan meneliti, memahami, menghurai, menginterpretasi dan seterusnya membina keseluruhan mengenai sesuatu perkara, kejadian atau fenomena yang berkaitan dengan kehidupan manusia pada zaman lampau. Kesemua ini dinyatakan dengan jelas dalam huraian sukatan matapelajaran sejarah.

Dasar Pendidikan dan Pembinaan Negara Bangsa

Secara umumnya, dasar pendidikan di Malaysia dalam konteks pembinaan negara bangsa, telah melalui beberapa tahap dalam perkembangannya. Pembentukan kabinet Persekutuan Tanah Melayu yang pertama merupakan tahap awal kepada terbentuknya dasar pendidikan di negara ini. Kerajaan yang dibentuk selepas pilihanraya 1955¹⁷ mula menjadikan pendidikan sebagai saluran penting untuk membina semangat kewarganegaraan dan perpaduan akibat kepelbagaian kaum di Tanah Melayu.¹⁸ Selepas Tanah Melayu mencapai kemerdekaan pada 31 Ogos 1957, wujud ketidakstabilan dalam negeri seperti ancaman keselamatan dan masalah perkauman akibat pertembungan ras dan budaya antara penduduknya. Kerapuhan dalam integriti politik ketika itu turut dikaitkan dengan kelemahan sistem pendidikan sebagai alat membentuk semangat kewarganegaraan.¹⁹

¹⁶ Membentuk generasi berpatriotisme, *Massa*, 24 Feb-2 Mac 2001, hlm 14.

¹⁷ Dalam pilihanraya tersebut Perikatan UMNO-MCA-MIC memenangi 51 daripada 52 kerusi yang dipertandingkan. Kabinet pertama PTM yang dibentuk memperlihatkan Tun Abdul Razak Hussain dilantik sebagai Menteri Pelajaran yang pertama. Lihat : Abdul Samad Idris, *25 Tahun Merdeka*, Pustaka Budiman, Kuala Lumpur, 1982, hlm. 222-223.

¹⁸ Antara tindakan awal termasuklah menubuhkan Jawatankuasa Pendidikan 1956 bagi mengkaji dan melakukan pembaharuan dalam dasar pendidikan. Jawatankuasa yang dipengerusikan oleh Tun Abdul Razak ini akhirnya mengeluarkan laporan yang dikenali sebagai Laporan Razak.

¹⁹ Tumpuan perbincangan dalam makalah ini adalah kepada perkembangan selepas Tanah Melayu mula mencapai taraf berkerajaan sendiri. Walaupun terdapat penyata pendidikan sebelumnya iaitu Laporan Barnes dan Laporan Fenn-wu ia tidak akan dibincangkan dalam makalah ini.

Pada tahun 1960, satu Jawatankuasa Penyemak Pendidikan ditubuhkan bagi menilai kelemahan-kelemahan tersebut. Hasilnya satu laporan dikeluarkan yang dikenali sebagai Laporan Rahman Talib. Umumnya, laporan ini bersetuju dan menyokong hampir semua dasar yang dicadangkan oleh Laporan Razak sebelum ini disamping terdapat beberapa usul dasar tambahan. Dasar-dasar yang terkandung dalam kedua-dua laporan itu dikuatkuasakan melalui Akta Pendidikan 1961 sekaligus menjadikannya sebagai dasar perundangan yang mesti dilaksanakan di sekolah-sekolah. Dari sudut proses pembinaan negara bangsa, Dasar Pendidikan Kebangsaan 1961 yang berasaskan Laporan Razak dan Laporan Rahman Talib mempunyai fungsinya yang penting. Kedua-dua dokumen ini sememangnya mempunyai unsur perpaduan negara dan penghasilan tenaga rakyat yang menjadi asas pembinaan negara bangsa khususnya dari aspek perpaduan.²⁰ Laporan Razak turut mencadangkan penyatuan kaum dilaksanakan melalui satu sistem pendidikan yang sama dengan semua sekolah-sekolah rendah dan menengah haruslah bercorak Tanah Melayu dengan menyamakan sukatan pelajaran. Laporan Razak ini dengan jelas mengutamakan perpaduan rakyat yang menjadi asas pembentukan negara bangsa.

Untuk mencapai matlamat perpaduan negara melalui sistem pendidikan, Akta Pendidikan 1961 yang diasaskan daripada Laporan Razak dan Laporan Rahman Talib menggariskan tiga asas utama iaitu sistem persekolahan seragam, penggunaan bahasa Kebangsaan sebagai bahasa pengantar utama serta kurikulum dan peperiksaan sekolah yang sama dari segi kandungannya dan bercorak kebangsaan. Melalui Akta Pendidikan 1961, kerajaan berusaha melaksanakan satu sistem pendidikan kebangsaan yang menjadi salah satu teras pembinaan negara bangsa. Akibat daripada pelaksanaan dasar-dasar penting dalam Akta Pendidikan 1961, sekolah-sekolah rendah dan menengah jenis kebangsaan Inggeris beransur-ansur diubah kepada sekolah kebangsaan yang menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa pengantar. Sekolah-sekolah menengah Cina ketika itu turut menerima kesan kepupusan kerana Akta Pendidikan 1961 hanya membenarkan satu bahasa rasmi sahaja yang digunakan dalam peperiksaan umum di sekolah menengah. Sekolah menengah Cina disyaratkan menggunakan kurikulum kebangsaan sekiranya ingin memperolehi bantuan kerajaan. Keadaan tersebut meresahkan kaum Cina di Malaysia terutamanya di akhir tahun 1960-an. Secara tidak langsung, isu pendidikan dan bahasa kebangsaan telah menggugat proses pembinaan negara bangsa.²¹

Peristiwa rusuhan kaum 13 Mei 1969 memberi pengajaran kepada kerajaan untuk mengatasi masalah-masalah yang menyebabkan pertembungan antara etnik. Kerajaan memperkenalkan dua perkara asas penting mulai tahun 1970 iaitu Rukun Negara dan Dasar Ekonomi Baru untuk mewujudkan keseimbangan kaum dan

²⁰ Matlamat perpaduan ini dinyatakan dengan jelas dalam Laporan yang menyebut : “Tujuan dasar pelajaran di dalam negeri ini ialah bermaksud hendak menyatukan budak-budak daripada semua bangsa di dalam negeri ini dengan memakai satu peraturan pelajaran yang meliputi semua bangsa dengan menggunakan bahasa kebangsaan sebagai bahasa pengantar yang besar, walaupun perkara ini tidak dapat dilaksanakan dengan serta-merta melainkan hendaklah diperbuat dengan beransur-ansur”. Rujuk : *Report of the Education Committee 1956*, Government Printers, Kuala Lumpur, 1957.

²¹ Isu pendidikan dan bahasa kebangsaan mencetuskan perbalahan politik antara orang Melayu dan Cina apabila kaum Cina turut menuntut penggunaan bahasa ibunda. Isu ini dijadikan modal dalam kempen pilihanraya 1969 oleh parti-parti pembangkang. Akibatnya, isu ini bersama-sama isu-isu politik dan ekonomi telah mencetuskan peristiwa rusuhan kaum 13 Mei 1969 yang mencatat sejarah hitam negara.

perpaduan rakyat (integrasi nasional). Bidang pendidikan dikekalkan sebagai teras penting untuk menjayakan hasrat Rukun Negara dan Dasar Ekonomi Baru. Dalam Rancangan Malaysia Kedua (1971-1975), pembangunan dalam bidang pendidikan ditumpukan kepada usaha memperkukuhkan sistem pendidikan bagi menggalakkan integrasi nasional.²²

Pada tahun September 1974, kerajaan menubuhkan Jawatankuasa Kabinet untuk menyemak kembali dasar pendidikan kebangsaan dan bagi meningkatkan kualiti pendidikan yang dipengerusikan oleh Dato' Seri Dr. Mahathir bin Mohamad. Laporan jawatankuasa ini hanya dibentangkan pada tahun 1979. Antara lain, laporan ini menyatakan tentang tujuan jawatankuasa ini;

“Mengkaji semula matlamat dan kesannya sistem pendidikan termasuk kurikulumnya, dalam rangka dasar pendidikan kebangsaan yang wujud, dengan tujuan untuk memastikan bahawa keperluan tenaga rakyat negara dapat dipenuhi sama ada dari segi jangka pendek mahupun jangka panjang, dan lebih-lebih lagi untuk memastikan bahawa sistem pelajaran itu dapat memenuhi matlamat negara ke arah melahirkan masyarakat yang bersatu padu, berdisiplin dan terlatih.”²³

Aspek perpaduan terus diberi penekanan dalam laporan Jawatankuasa Kabinet tersebut di samping dasar pendidikan untuk melahirkan tenaga kerja mahir yang diperlukan oleh negara. Bagi melahirkan bangsa Malaysia yang bersatu padu, bidang pendidikan akan berfungsi untuk membimbing dan mendidik murid-murid di sekolah ke arah perpaduan.

Sehubungan itu, Laporan Jawatankuasa Kabinet mencadangkan semua murid hingga ke Tingkatan 5 di sekolah-sekolah termasuk sekolah-sekolah swasta, menggunakan sukatan pelajaran yang sama serta mengambil peperiksaan awam yang sama. Murid-murid dikehendaki mengikuti mata pelajaran yang sememangnya menganjurkan ke arah perpaduan seperti Pendidikan Agama Islam atau Pendidikan Moral, Sivik dan ilmu pendidikan sosial yang lain. Mata pelajaran Bahasa Malaysia diutamakan memandangkan fungsinya sebagai bahasa kebangsaan dan bahasa perpaduan. Di samping menitikberatkan bidang kurikulum, laporan Jawatankuasa tersebut juga telah menekankan kepentingan bidang ko-kurikulum sebagai asas perpaduan.²⁴

Hasil daripada saranan laporan berkenaan, perubahan besar dilakukan ke atas kurikulum pendidikan yang menyebabkan terlaksanannya Kurikulum Baru Sekolah Rendah (KBSR) di semua sekolah rendah pada tahun 1983 dan Kurikulum Bersepadu

²² Antara tindakan yang dilakukan bagi mencapai matlamat tersebut termasuklah mengalihkan bahasa pengantar di sekolah-sekolah Inggeris dari bahasa Inggeris ke bahasa Melayu mulai tahun 1970 bagi peringkat rendah di Semenanjung dan Sabah manakala di Sarawak pada tahun 1977. Di peringkat pengajian tinggi pula, pelaksanaan secara menyeluruh hanya bermula pada tahun 1982.

²³ *Laporan Jawatankuasa Kabinet* mengkaji pelaksanaan dasar pelajaran, Kementerian Pelajaran Malaysia, Kuala Lumpur, 1988, hlm. 1.

²⁴ Bidang Ko-kurikulum ini menjadi asas-asas sokongan ke arah matlamat perpaduan antara murid-murid berbilang etnik dalam lapisan masyarakat. Kegiatan-kegiatan ko-kurikulum melibatkan penyertaan murid secara beramai-ramai dan ia menjadi satu cara yang sesuai untuk menyemai semangat kekitaan ataupun *esprit de corps* dan perpaduan antara murid-murid yang mempunyai latar belakang dan cara hidup yang berlainan.

Sekolah Menengah (KBSM) di sekolah menengah pada tahun 1989. Kedua-dua kurikulum ini dihasilkan oleh Pusat Perkembangan Kurikulum. Kementerian Pendidikan juga mengemukakan Falsafah Pendidikan Kebangsaan pada tahun 1988. Kurikulum KBSR dan KBSM dihasilkan bagi tujuan untuk membentuk individu murid yang menyeluruh dan seimbang dari segi intelek, rohani, emosi dan jasmani. Keseimbangan ini mampu menjadi murid-murid sebagai individu yang berguna kepada matlamat pengisian negara bangsa. Falsafah pendidikan negara pula diperkenalkan sebagai kerangka kerja pendidikan ke arah penghasilan individu seimbang tersebut.

Menjelang tahun 1990, inovasi dan pembangunan sistem pendidikan semakin mantap dan menuruti dasar-dasar yang dicadangkan oleh laporan-laporan jawatankuasa yang ditubuhkan oleh kerajaan. Sistem pendidikan juga secara umumnya berjaya mendokong hasrat integrasi nasional untuk membentuk negara bangsa yang bersatu padu. Langkah ini turut dibantu melalui penghayatan Rukun Negara oleh generasi muda yang menyumbang kepada proses pembinaan negara bangsa. Tamatnya pelaksanaan DEB pada 1990 menimbulkan keresahan khususnya di kalangan orang Melayu. Dr Mahathir Mohamad bagaimanapun menyeru mereka supaya mengorak langkah ke hadapan untuk bersaing dengan kaum yang lain. Melalui Wawasan 2020, elemen-elemen perpaduan rakyat diserapkan dalam sembilan aspek yang digariskan oleh beliau untuk mencapai status negara maju termasuk konsep negara bangsa digariskan dengan lebih jelas berbanding sebelumnya.

Kerajaan kemudiannya meluluskan pula Akta Pendidikan 1995.²⁵ Akta ini berfokuskan kepada kesinambungan dasar-dasar sedia ada dan kepada pembangunan pentadbiran pendidikan dan pembangunan beberapa jenis pendidikan, khususnya pendidikan pra-sekolah, pendidikan khas, pendidikan tinggi, dan pendidikan swasta. Melalui Akta Pendidikan 1995, terdapat tujuh perakuan utama yang digariskan oleh kerajaan khususnya menjadikan ilmu sebagai penentu utama arah tujuan negara dan penyelamat bangsa. Perakuan-perakuan ini dipenuhi dengan semangat globalisasi, Wawasan 2020, Rukun Negara, nasionalisme, integrasi nasional, dan demokrasi. Daripada perakuan-perakuan inilah, dapat dilihat tentang kepentingan saluran pendidikan kepada kerajaan dalam usaha membentuk negara bangsa di Malaysia.

Antara langkah kerajaan ialah memperkenalkan sekolah bestari (*smart schools*) dan diikuti dengan konsep sekolah wawasan. Konsep sekolah ini bertujuan menggabungkan beberapa sekolah yang terdiri daripada sekolah kebangsaan dan sekolah jenis kebangsaan dalam satu tempat (sekolah). Ia bertujuan melahirkan generasi yang boleh berinteraksi dan bekerjasama tanpa mengira kaum. Perancangan ini menimbulkan kontroversi apabila terdapat sekolah-sekolah jenis kebangsaan terutamanya dari sekolah Cina yang menampilkan reaksi negatif. Selanjutnya, kabinet mengambil keputusan memperkenalkan pula pengajaran matapelajaran sains dan matematik di dalam bahasa Inggeris (PPSMI)²⁶ yang turut mendapat tentangan pelbagai pihak khususnya di kalangan orang Melayu. Bagi masyarakat Cina pula, langkah kerajaan ini mendapat tentangan daripada beberapa pertubuhan seperti Dong Zong dan

²⁵ Akta ini berasaskan Rang Undang-undang Pendidikan 1995 dan diluluskan oleh Parlimen Malaysia dalam bulan Januari 1996. Akta ini menampilkan beberapa perubahan besar terhadap dasar pendidikan negara dan dianggap sebagai dasar yang sangat liberal. Ia dianggap membayangkan perubahan sikap masyarakat Melayu dan memenuhi beberapa impian masyarakat Cina

²⁶ *Berita Harian*, 12 Ogos 2002

Jiao Zong²⁷ yang mempertahankan pengajaran matapelajaran tersebut di sekolah-sekolah Jenis Kebangsaan Cina dalam bahasa ibunda mereka. Namun begitu, perancangan kerajaan itu dilaksanakan mulai sesi persekolahan pada tahun 2003. Penentangan sebegini sebenarnya boleh dijadikan kayu pengukur terhadap kejayaan melahirkan negara bangsa idaman di Malaysia. Percubaan mempertahankan identiti kaum masing-masing masih wujud sehingga ke hari ini yang menjadi batu penghalang kepada proses melahirkan bangsa Malaysia.

Dalam usaha merealisasikan matlamat pembentukan negara bangsa, satu mekanisme sahaja tidak mampu berdiri sendiri. Semua elemen baik bahasa, budaya, ideologi, politik, sosial, sejarah, pendidikan dan sebagainya perlu diadun dan digembelingkan bagi memudahkan pencapaian hasrat tersebut. Sebagai elemen wajib bagi setiap warganegara sekurang-kurangnya hingga ke peringkat menengah, pendidikan merupakan mekanisme terbaik. Mahu atau tidak, hakikat yang tidak dapat disangkal ialah matapelajaran sejarah merupakan salah satu alat terpenting untuk membolehkan impian membentuk negara bangsa tercapai. Di samping matapelajaran lain khususnya Bahasa Melayu sebagai alat pemersatu atau sebagai asas pembentukan identiti nasional, sejarah seharusnya diajar dan dipraktikkan di semua peringkat atau tahap pengajian. Namun, mewajibkan sahaja tentunya tidak memadai. Jika diteliti dari segi matlamat matapelajaran sejarah serta Dasar Pendidikan Negara memang tidak dinafikan ia seakan-akan kelihatan sempurna malah jika ia dihayati dan dipraktikkan oleh segenap lapisan masyarakat mungkin Malaysia sudah lama mencapai matlamat pembentukan negara bangsanya. Namun, setiap ciptaan manusia tentu ada kekurangannya. Terdapat beberapa perkara asas yang perlu diberi perhatian oleh pemerintah, penggubal dasar mahupun tenaga kerja yang terlibat dalam sektor pendidikan.

Antara perkara penting yang perlu diberi penekanan termasuklah sukatan matapelajaran yang harus mengesampingkan kepentingan politik semata-mata di samping aspek geografikal yang lebih meluas khususnya yang melibatkan sejarah Sabah dan Sarawak. Petikan daripada akhbar *New Straits Times* di bawah ini berhubung sukatan matapelajaran sejarah mungkin ada kebenarannya.

“The key historical roles played by prominent figures from Sabah and Sarawak also merit little or no mention beyond “a line or two.”

“A review would, indeed, be timely, but it must be collective, consultative and knowledge based, not driven by emotion or political imperatives.”²⁸

Walaupun sukatan sedia ada tidak dinafikan bertujuan melahirkan kecintaan kepada negara dikalangan pelajar-pelajar namun kebanyakan huraian tertumpu kepada peranan satu pihak sahaja. Oleh itu, sumbangan kaum, masyarakat dan tokoh yang terlibat dalam perkembangan sejarah negara harus dicakupi secara menyeluruh dan bukannya terpilih-pilih (*selected*). Pandangan pelbagai pihak perlu diambilkira dalam merangka

²⁷ *Utusan Malaysia*, 13 November 2002. Akibat mendapat mendapat bantahan ramai khususnya masyarakat Melayu, pada tahun 2009 kerajaan memutuskan untuk memansuhkan dasar PPSMI mulai tahun 2012

²⁸ *New Straits Times*, 11 April 2009, hlm. 12.

sukatan matapelajaran bagi mengelakkan kesinambungan *status quo* sedia ada. Jika sebaliknya berlaku, pandangan Khoo Kay Kim yang dikemukakan pada 1991 mungkin masih relevan sehingga kini. Menurut beliau :

“...sehingga sekarang terdapat jurang diantara penyelidikan para sarjana dengan kurikulum sekolah. Walaupun para sarjana, dari semasa ke semasa dijemput untuk menjadi ahli jawatankuasa mengkaji sukatan pelajaran sekolah, pada dasarnya yang menentukan kandungan sukatan pelajaran adalah pegawai-pegawai kerajaan.”²⁹

Disamping itu, kaedah pengajaran sejarah hendaklah menekankan kepada persoalan yang lebih bersifat sejarah gunaan (*applied history*) berbanding kaedah konvensional yang memberi perhatian kepada kaedah hafalan khususnya aspek tarikh dan peristiwa (*date and event*). Bagi meningkatkan keberkesanan kesedaran dan pemahaman, sejarah perlu diajar sebagai disiplin akademik bukannya alat memenuhi keperluan kenegaraan semata-mata. Orientasi pembelajaran pula sewajarnya ditekankan kepada matlamat pembangunan bersepadu dan bukannya untuk tujuan peperiksaan semata-mata. Apa yang jelas berlaku sehingga kini, baik dipihak pelajar, sekolah apatah lagi ibubapa, kejayaan cemerlang dalam peperiksaan adalah kemuncak segala-galanya. Bagi mencapai matlamat tersebut matapelajaran sejarah perlu diajar secara berkesan oleh guru-guru yang berkelulusan sejarah sahaja. Pada masa kini, mungkin disebabkan oleh permasalahan lambakan guru atau disebabkan prinsip *tangkap muat* terdapat sekolah-sekolah yang menugaskan guru-guru yang bukan dari opsyen sejarah untuk mengajar matapelajaran ini. Keadaan ini menimbulkan permasalahan besar kerana guru berkenaan tidak memiliki asas pengetahuan sejarah, ditambah pula dengan pembacaan yang amat terbatas terhadap karya sejarah serta penggunaan bahan pengajaran bersifat *segera* menyebabkan pelajar kehilangan minat dan rasa ghairah untuk mendalami sejarah. Terdapat guru yang sekadar membaca nota dan lebih menyedihkan mereka tidak mampu memberikan jawapan yang bernas terhadap soalan-soalan pelajar akibat keketatan pengetahuan sejarah.³⁰

Sehubungan dengan orientasi pembelajaran, sumber pengajaran dan pembelajaran sejarah hendaklah bersandarkan kepada sumber bacaan yang lebih akademik dan ilmiah. Penggunaan sumber-sumber juga perlu diperluaskan kepada bacaan-bacaan seperti jurnal, karya-karya ilmiah kepada pelajar diperingkat sekolah menengah atas didedahkan dengan penggunaan sumber-sumber primer. Melalui pendekatan ini, ufuk pembacaan guru dan pelajar akan menjadi lebih meluas bagi membolehkan mereka memahami hakikat atau pengertian sebenar sejarah dan pensejarahan. Bahan bacaan yang selama ini menjadi kitab rujukan pelajar-pelajar seperti nota-nota ringkas dan panduan menjawab peperiksaan hendaklah dihadkan kerana ia menggalakkan pelajar-pelajar kepada kaedah menghafal semata-mata tanpa menilai secara kritis pengajaran disebalik sesuatu peristiwa sejarah. Bagi memperkukuhkan hasrat tersebut asas pembelajaran sejarah perlulah diperkenalkan

²⁹ Khoo Kay Kim, Perkembangan Pendidikan Sejarah di Malaysia, dalam *Sejarah Dalam Pendidikan*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur, 1992, hlm. 19-20

³⁰ Rumusan perbincangan bersama Azman Shariff, Guru kanan matapelajaran sejarah Sekolah Menengah Kebangsaan Banting, Kuala Langat Selangor pada 20 September 2009.

disemua peringkat pengajian³¹ termasuk sekolah rendah. Walaupun terdapat matapelajaran kajian tempatan diajar pada tahap dua sekolah rendah namun orientasi pembelajaran tidak memberi penekanan terhadap pemahaman sejarah yang sebenarnya.³² Pelajar-pelajar seharusnya didedahkan dengan asas sejarah sejak di peringkat akar umbi walaupun pada tahap yang paling minima. Ibarat kata pepatah, melentur buluh biarlah dari rebungunya.

Kesimpulan

Membina sebuah negara-bangsa yang sempurna bukanlah tugas mudah apatah lagi bagi sebuah negara seperti Malaysia. Dengan kepelbagaian kaum serta etnik dari latar sejarah, bahasa dan budaya yang berbeza serta diperkukuhkan pula oleh sentimen warisan berbeza menyumbang kepada munculnya persoalan dan masalah yang kompleks. Ibarat sebuah resepi masakan, negara bangsa bukanlah sekadar pelengkap rasa tetapi merupakan bahan utama bagi menghasilkan satu masakan yang bukan sekadar enak dan lazat malah menyihatkan. Di sebalik kesukaran dan pelbagai alasan yang memungkinkan kegagalan mencapainya ia sebenarnya sesuatu yang tidak mustahil untuk dikecapi. Melalui pengalaman sejarah yang disalurkan secara sistematik khususnya melalui sektor pendidikan impian untuk membentuk negara bangsa yang selama ini berteraskan kepada bangsa idaman mungkin akan menjadi kenyataan. Sejarah dan pendidikan berupaya menjadi alat bagi mencapai matlamat tersebut seterusnya membentuk bangsa Malaysia yang mempunyai jati diri dan kesetiaan yang tidak berbelah bahagi kepada negara. Justeru, jika ia berjaya dikecapi maka benarlah pandangan sejarawan terkenal Arthur Marwick yang mengungkapkan "... masyarakat manusia memang memerlukan sejarah, masyarakat kita yang canggih hari ini memerlukan banyak sejarah. Kita semua sentiasa memandang kepada sejarah, sentiasa membuat pengadilan-pengadilan sejarah..."³³ Jika sebaliknya berlaku, kita akan berdepan dengan hakikat untuk menelan pandangan George Santayana yang menegaskan "manusia yang tidak belajar dari sejarah akan mengulangi kesilapan yang sama berulang kali".

³¹ Idea ini juga selaras dengan cadangan gabungan Persatuan Penulis Nasional Malaysia (GAPENA). Lihat : *Malaysiakini*, 30 Ogos 2009.

³² Sebagai contoh, pelajar-pelajar tahun lima sekolah kebangsaan dikehendaki menghasilkan buku skrap tentang Kesultanan Melayu Melaka. Apa yang dilakukan hanyalah menyalin semula dari buku teks dan dipersembahkan dalam bentuk berwarna-warni. Pada tahap akhirnya, mereka sendiri tidak memahami maksud disebalik bahan-bahan salinan tersebut.

³³ Dipetik dari Muhd Yusof Ibrahim, *Kepentingan Sejarah Kepada Manusia dan Negara* dalam *JEBAT* Bil 22, Jabatan Sejarah UKM, Bangi 1994, hlm. 27.

Rujukan

- Abd Rahim Abd Rashid. 1997. *Model dan pendekatan pengajaran Sejarah KBSM*. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Abdul Rahman Embong. 2000. *Negara-Bangsa : Proses dan Perbahasan*. Bangi : Penerbit UKM
- Abdul Samad Idris. 1982. *25 Tahun Merdeka*. Kuala Lumpur : Pustaka Budiman
- Ainon bt Hj Kuntom. 2000. Perpaduan dan integrasi nasional dalam *Seminar Kebangsaan Penghayatan dan Pengukuhan Kemerdekaan Malaysia*. 11-13 September.
- Berita Harian*. 30 Ogos 1997
- Berita Harian*. 12 Ogos 2002
- Ghazali Shafie. 1980. *History and Nation Building*. Ucapan Perasmian IAHA
- Huraian Sukatan Pelajaran KBSM. 2002. *Sejarah Tingkatan 4*. Kuala Lumpur. Pusat Perkembangan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia
- Huraian Sukatan Pelajaran KBSM. 1989. *Sejarah Tingkatan 3*. Kuala Lumpur. Pusat Perkembangan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia
- Khoo Kay Kim. 1992. Perkembangan Pendidikan Sejarah di Malaysia, dalam *Sejarah Dalam Pendidikan*. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Laporan Jawatankuasa Kabinet mengkaji perlaksanaan dasar pelajaran*. 1988. Kuala Lumpur : Kementerian Pelajaran Malaysia
- Malaysiakini*. 31 Ogos 2009
- Malaysiakini*. 30 Ogos 2009
- Massa*. 24 Feb-2 Mac 2001
- Muhd Yusof Ibrahim. 1994. Kepentingan Sejarah Kepada Manusia dan Negara dalam *JEBAT Bil 22*, Bangi : Jabatan Sejarah UKM,
- New Straits Times*. 11 April 2009
- Ohmae, K. 1995 *The end of the nation state : The rise of regional economics*. New York : The Free Press,
- Oong Hak Ching. 1998. Dari Penyata Barnes ke Akta Pendidikan 1995 : Menilai Semula Lakaran Sejarah Perkembangan Dasar Pendidikan Kebangsaan Malaysia, dalam *Sejarah, Bahasa dan sastera dalam Pembinaan Negara Bangsa*. Bangi : FSKK UKM

Report of the Education Committee 1956. 1957. Kuala Lumpur : Government Printers.

Sartono Kartodirdjo. 1992. *Pendekatan Ilmu sosial dalam Metodologi Sejarah*, Jakarta : Pt. Gramedia Pustaka Utama.

Utusan Malaysia. 13 November 2002.

Utusan Malaysia. 6 September 2009.

Wan Mohd Zahid Mohd Noordin. 1992. Pendidikan Sejarah di Sekolah Rendah dan Menengah (KBSR/KBSM) : Objektif dan Pencapaian, dalam *Sejarah Dalam Pendidikan*. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.

Wang Gungwu.1968. *The Use of History*. Paper in International Studies. Southeast Asia Series, Athens Ohio, Ohio University : Center for International Studies.

Temubual

Azman Shariff. Temubual 20 September 2009.